

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 1991

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΙ

Σειρά εκδόσεων «Ἑλληνισμός τῆς Κύπρου» (ἀρ. 2)
Χορηγός τῆς σειρᾶς αὐτῆς ὁ Μιχαλάκης Κυθραιώτης

Τὸ σχέδιο τοῦ ἐξωφύλλου εἶναι
ἀνθοδεσία τῆς Λούλλας Κ. Χρυσάνθη

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 1991

ΛΟΓΟΣ ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ

Οί έορταστικές έμμετρες συνθέσεις — ένας τύπος διθυράμβου άν επιτρέπεται νά τις όνομάσω έτσι — είχαν μιάν ιδιαίτερη έλξη για μένα, τόσο σαν προσωπική σύνθεση όσο και σαν ανάγνωση κειμένου γραμμένου από άλλο συγγραφέα. Γι' αυτό τόν λόγο εύχαρίστως δεχόμουν εισήγηση για μιάν τέτοια γραφή.

Στήν παρούσα έκδοση παρουσιάζω τέσσερις τέτοιους διθυράμβους, πού συνέθεσα μέ πραγματικό πάθος. Τούς τρείς από αυτούς απόλαυσα, λίγο-πολύ, όταν παρουσιάζονταν στις ειδικές περιστάσεις για τις όποίες γραφτήκανε.

Η κατάταξη τών διθυράμβων αυτών στη σειρά εκδόσεων «Έλληνισμός τής Κύπρου», πού χορηγείται από κεφάλαιο πού κατέθεσε σέ τράπεζα ό Μιχαλάκης Κυθραιώτης, μέγας εύεργέτης του «Έλληνικού Πνευματικού Όμίλου Κύπρου», δείχνει ακριβώς τόν στόχο τών συνθέσεων αυτών, πού είναι αισθητικός και έθνικός.

Ό «Έλληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου» προωθει ένθερμα κάθε υπεύθυνη έκδήλωση, πού τονώνει τόν έθνικό χαρακτήρα του νησιού μας και κοιτάζει νά διατηρήσει τήν έθνική μας ταυτότητα μέ νόμιμα και ύγιη μέσα. Άκριβώς ή σειρά εκδόσεων «Έλληνισμός τής Κύπρου» έξυπηρετεί στόν πολιτιστικό τομέα τήν πρόθεση αυτή του Όμίλου.

ΜΙΚΡΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ

*Τελετή της αφής της φλόγας
στους τρίτους αγώνες των Μικρών Κρατών
της Ευρώπης 1989
στο Ναό του Απόλλωνα στο Κούριο.
Εδίδαξε Φώτος Φωτιάδης.*

ΜΙΚΡΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ

Απ' τον Ελληνικό κορμό με πλοία γοργά,
τις τρικυμίες νικώντας και τις αποστάσεις, φτάσαμε
σε τούτο το εύφορο νησί που τ' ονομάζουνε οι Θεοί μας Κύπρο.

Κι αράξαμε στα ειρηνικά του περιγιάλια.

Το πνεύμα της Ελλάδας στα ξανθά κεφάλια μας
έλαμψε μες στον κυπριώτικο ήλιο δεύτερη
δόξα του ουρανού και κόσμημα των καρπερών αγρών και τ' αμπελιού
όπου φωλιάζει η χάρη των χαρούμενων στιγμών.

Μαζί και την υγεία του σώματος, τ' αθλητικό παράστημα,
της άσκησης το πάθος, φέραμε ισότιμα.

Σμίξαμε φιλικά με το λαό που κατοικούσε εδώ,
του δώσαμε το πνεύμα μας και τα υψηλά μας έθιμα
και πήραμε από τούτο την παλιά του πείρα και σταθήκαμε
ώμο τον ώμο δίπλα ν' αναστήσουμε πιο πάνω το νησί.

Ο Απόλλωνας προστάτης της υγείας, που ζωντανεύει με τον ήλιο τους
χυμούς

κι ανθίζουν και καρποφορούνε τα φυτά κι αυξαίνουνε τα ζωντανά
και γίνονται λεβέντες τα κορμιά, με αγάπη συναντήθηκε
με την ερώτισσα Αφροδίτη, που γεμίζει χάρη τις ψυχές και τις κινήσεις μας
και στα επουράνια την ομορφιάν υψώνει
να την λατρεύουμε με της καρδιάς το πύρωμα και να μας αξιώνει,
παιδιά παιδιών.

Κι όταν ο μόχθος της ζωής για τ' αγαθά ξαλάφρωνε
των παιχνιδιών ανάτελλεν η ώρα
το πάλαιμα και το δοκίμι
και το τραγούδι και ο χορός.

Ακούστε: ξεκινούν την άθλησή τους οι λεβέντες.

Κι αν ήρθαν πόλεμοι σκληροί κι αμάχες αδελφών
κι αν ξένα πόδια πάτησαν τη γη μας δεν προδώσαμε
τον πιο βαθύ εαυτό μας τον Ελληνικό.

Αντέξαμε τα βάρη. Και σκυφτοί κοιτούσαμε τον ήλιο,
τον κυπριώτικο ήλιο μέσα στο γαλάζιο χρώμα τ' ουρανού μας
κι αντιστεκόμαστε με το δικό μας τρόπο.

Και μόλις πήραμε τον πάνω δρόμο και ξανακοιτούσαμε
αγέρα λεύτερο, το πάθος της παλαιίστρας και της άθλησης
μεσουρανούσε μες στον κόσμο μας.

Κοιτάχτε, η δάδα των αγώνων φεύγει από το Κούριο
σκυτάλη των παλιών που δίνεται στα νέα της Κύπρου νειάτα.

Ακούστε τους ρυθμούς, ακούστε τις καρδιές, ακούστε τις ανάσες.

ΧΟΡΙΚΟ

Το φως του αθλητισμού
τα βήματα φωτίζει,
μετρά με το κορμί
κι ο νους ανθίζει.

Οι λεύτεροι καιροί
πανήγυρη σαν νάσαι
φουντώνουν την ψυχή
διπλά βοηθάνε.

Της Κύπρου νέοι βλαστοί,
την άθληση κοιτάτε
μ' όποια ώρα και καιρό
να προχωράτε.

Κι αν ήρθε κάποτε η θρησκεία των ουρανών με την αγάπη του Χριστού
στο μέτωπό της
κι αν δυσκολεύανε την άλλοτε χαρούμενη ζωή με τ' ανθηρό της
πρόσωπο

κι αν το άθλημα στη χώρα μεταπήδησε στην πίστη,
σιγά-σιγά η παλιά λαχτάρα για την άσκηση του σώματος γυρνά,
γυρνά στα γλέντια τα λαμπριάτικα με την Ανάσταση Χριστού και φύσης
γύρω.

Κι αρχίζει το δοκίμι στις αυλές των εκκλησιών,
των πηδημάτων τ' αγωνίσματα και τ' άλλα,
των παιγνιδιών οι συναγωνισμοί!

Όσπου μια μέρα οι Ολυμπιακοί ξεκίνησαν ξανά
πέρα στο κράτος των Ελλήνων
κι ήρθε το μήνυμα ως εδώ κι απ' την πασχαλινή παράδοση
καινούργιο πνεύμα Ολυμπιακό πετιέται κι όλο απλώνει,
απλώνει μες στις τάξεις των εφήβων
κι οι πολιτείες γεμίζουν στάδια
γεμίζουν γυμναστήρια,
τούτο το πνεύμα απλώνει στα χωριά και μετατρέπουνε τ' αλώνια
σε χώρους άθλησης,
κι απλώνει μέσα στις ψυχές μας
με όνειρα πιο μεγάλα
να πάμε πιο έξω απ' το νησί σε τίμιους συναγωνισμούς
μ' άλλες φυλές και χώρες

με ειρηνικές αισθήσεις και χειρονομίες φιλικές.
Και νάναι δίπλα μας στο στίβο ισόμοιρα η γυναίκα.
Αγάπη 'ναι η ζωή και φρόνημα,
υγεία και κάλλος της ψυχής και του κορμιού,
φιλία κι ειρήνη.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ

Φοίβε, σ' εσένα ω πνεύμα της ζωής,
εμείς οι Κύπριοι, αρχαίοι Αρκαάδες
που φύγαμε απ' την πλουτοθρόφα γης
της Αρκαδίας κομίζοντας χιλιάδες
τις απολλώνειες αρετές κι αυτής
της γης της άξιας γίναμε αφεντάδες.

Δεόμαστε με βλέμματα ιλαρά
πάντα τη χώρα τούτη να κοιτάξεις
και με τα βέλη σου τα καρπερά
τα στάρια και τ' αμπέλια να ωριμάζεις,
τις γέννες στα κοπάδια τα ιερά,
γεμάτα υγεία να τις χιλιάζεις.

Μ' αδερφικά καράβια τους γιαλούς
κάνε παντοτινά ν' ασπρολογούνε
κι απ' των βουνών τους μητρικούς μαστούς
τα καθαρά νερά ν' αχολογούνε
και στις κορφές και τους βαθνούς δρυμούς
δέντρα λεβέντικα να κελαηδούνε.

Δώστε στερνά σ' εμάς της μακρυνής
πατρίδας μας η μνήμη πάντα ν' άρχει
και να οδηγάει τα βήματα στη γης
με κάθε ωραίο και μουσικό που υπάρχει, -
ω Απόλλωνα, ήλιε, ω πνεύμα της ζωής
και της γενιάς μας Κύριε και μονάρχη!

ΧΟΡΙΚΟ

Ευτυχισμένη η χώρα
με αθλητικά ιδεώδη,
υγεία προβάλλει κάλλος
φιλία κι ειρήνη και ήθος.

Δόξα στο στίβο πρώτη·
τίμια οδηγεί τα νειάτα.
Δάφνης στεφάνι σ' όποιον
ασκεί σοφά το σώμα.

Δεν είναι τέρμα η νίκη,
είναι η αρχή του πάθους.
Δόξα του στίβου η ιδέα
κι η άμιλλα σκοπός του.

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΑΝΘΕΣΦΟΡΙΑ

*Τελετουργικό στα πρώτα κοινά ανθεστήρια των Δήμων Λευκωσίας,
Αγ. Δομετίου, Έγκωμης και άλλων γύρω από
την πρωτεύουσα του νησιού, στις 6 Μαΐου 1989
στον Ιππόδρομο του Δήμου Αγ. Δομετίου, που είχε την ευθύνη της γιορτής.*

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΑΝΘΕΣΦΟΡΙΑ

Ήλιε της Κύπρου, ω εσύ αυτοκράτορά μας,
παιγνιδομάτη μες στη λάμψη σου,
που ζωντανεύεις τους χυμούς μέσα στην πλάση
κι ανθίζει αγγελικά το καθετί
του ανθρώπου ο μέσα κόσμος και των ζωντανών οι γέννες
και των φυτών ο ευδιαστός ανθός
πολύχρωμος, πολύσχημος, γλυκόγελος και χρυσοφόρος,
οδήγησε στα χώματά μας τη Θεά της Άνοιξης
την Περσεφόνη την καλόσχημη, την ηλιοπορόσωπη
κι απάλυνε το σώμα και το πνεύμα μας
απ' του χειμώνα την πικρή κατήφεια.
Σ' επικαλούμαι εγώ ο αρχαίος Αρκάδας
που της Ελλάδας τους ρυθμούς εμπόλιασα
σε τούτο το πολύκλαδο, το ιοστέφανο νησί
της Μεσογείου τη ζαφειρόπετρα, την Κύπρο.

Ποιές αύρες πνοές καλόδεχτες κατηφορίζουν
και ποιές εξαίσιες νότες πλημμυρίζουν τον ορίζοντα;
Τι νάσαι αυτά τα χρώματα που βάφουν τον αγέρα
και πνίγουν τη ματιά μας;
Τούτα τ' αρώματα που ξεχειλούν σαν ποταμοί
και παρασέρονουνε το καθετί;
Ω! ωραία κεφάλια από ποιές αγγελικές πηγές
με το ρυθμό του διθυράμβου προχωρείτε;

Την Περσεφόνη η Δήμητρα,
μάννα των πάντων, οδηγεί
στην Κύπρο την ιοστέφανη.
Αναστηθήτε κόσμοι. Γύρισε η Άνοιξη καλόδεχτη.

Την ομορφιά να υμνήσουμε πια πρέπει
και την καλοκαρδιά.

Με τι ρυθμό χαρούμενο μάννα και κόρη προχωρούν!
Όπου πατούν ανθίζει ο χώρος,
ο χρόνος γίνεται τραγούδι.
Η μέθη σήκωσε τα χέρια
κι έγινε η γη σαν ουρανός.
Αγαπηθήτε εχθροί και φίλοι φιληθήτε
κι εσείς ζευγάρια δώστε την καρδιά σας.

Ειρήνη κι ευτυχία παντού.
Ο κόσμος ξαναζεί τη γέννησή του.

Η Δήμητρα οδηγεί την κόρη στο βωμό.
Ω! να! η Ανθεία η Αφροδίτη ξεπροβάλλει.
Του Ομήρου αρχίζει ο ύμνος να γεμίζει τον αγέρα.

Την χρυσοστέφανη, γλυκεια, πανώριαν Αφροδίτη
θα ψάλλω, που τ' ακρότειχα όλης της Κύπρου ορίζει.
Εκεί το υγρό το φύσημα την πήγε του Ζεφύρου
στο κύμα της πολύφλοιβης της θάλασσας επάνω
μέσ' τον αφρό τον μαλακό κι οι χρυσοφόρες Ώρες
την εδεχθήκαν πρόσχαρες κι ατίμητα στολίδια
την ένδυσαν, της έβαλαν στ' αθάνατο κεφάλι
ωραίο στεφάνι ολόχρυσο και στων αυτιών τες τρύπες
δυο σκολαρίκια από χαλκό κι απ' ακριβό χρυσάφι.
Τον απαλό της τον λαιμό και τα λαμπρά της στήθη
με περιλαίμια κόσμησαν, όπου κι οι ίδιες Ώρες
μ' αυτά χρυσοστολίζονται όσες φορές πηγαίνουν
στων αθανάτων τον χορό και στου πατρός το δώμα.
Και αφού την εσυγύρισαν με τα στολίδια πάντα
στους αθανάτους πήγαν την κι εκείνοι άμα την είδαν,
την χαιρετούσαν, έσφιγγαν το χέρι της, με πόθο
πώς να την έπαιρνε καθείς γυναίκα στην αυλή του,
γιατί τα κάλλη εθαύμαζαν της κόρης των Κυθήρων.
Χαίρ' εσύ, παιγνιδόμματα, γλυκόγελη, και δος μου
την νίκη στον αγών' αυτόν και στόλισ' την ωδή μου
και άλλο τραγούδι πάλι εγώ κι εσένα θα χαρίσω!*

Η Δήμητρα την Περσεφόνη παραδίνει
στης Αφροδίτης τ' ανθισμένα χέρια.
Εύχεται σε χαρές ν' ανθίζει το νησί
κι η ευτυχία κι οι γάμοι να πληθαίνουν,
οι γέννες νάναι αρίθμητες,
να γονιμοποιηθούνε τ' άνθη με τη μέλισσα
κι από τ' αγγίγματα του ανέμου,
πλούσιοι στην ώρα τους ναρθούν καρποί
κι ο κύκλος της ζωής να συνεχίσει
στους αιώνες των αιώνων.

Ο ιεροφάντης προχωρεί μ' επίσημο βηματισμό.
Στης Ανθείας Αφροδίτης το βωμό πνευματικά θα θυσιάσει
κι ας έχουν μες στα κάνιστρα οι παρθένες
άνθη και στάχνα και καρπούς.

Τα σα εκ των σων προσφέρουμε
σ' εσένα Ανθεία μας Αφροδίτη
προστάτισσα και στέμμα στο νησί μας.
Δώσε να θάλλει πάντοτε η ειρήνη
στον κόσμο μας και στην ψυχή μας.
Σπρώχνε τα νιάτα σ' έργα ευγενικά.
Δώρισε τ' αγαθά της θείας υγείας
σε ανθρώπους, σε φυτά και ζώα.
Απότρεψε από εμάς την προσφυγιά
και τη σκλαβιά κι υποταγή.

Αποχωρεί ο ιεροφάντης. Και τα νιάτα
υμνούν την άνοιξη καθώς ταιριάζει
και την υμνούν με λόγο ελληνικό.

Χαίρε της Κύπρου κόσμε
να ζήσεις ευτυχής
υγεία και κάλλος νάχεις
και την καλοκαρδιά.

ΧΟΡΟΣ

Με την άνοιξη χαρείτε
της ζωής την ομορφιά.
Είν' η πλάση που θωρείτε
τ' ουρανού μια ζωγραφιά.

Το τραγούδι 'ναι η νιότη
κι είν' η νιότη μια ομορφιά
κι είν' η άνοιξη ωραιότητα
κι όλα μι' άνοιξη ξανθιά.

Νάναι, πάντα πάντα νιότη
και μονάχα η ομορφιά.

Η ΚΥΠΡΟΣ

*Στην τελική γιορτή του Γυμνασίου Έγκωμης 1989,
με άλλα κείμενα.*

ΚΥΠΡΟΣ

Με λέγανε Οφιούσα κι Ουρανία και Μακαρία.
Όμως η λέξη Κύπρος γράφτηκε στο μέτωπό μου
μ' ένα χρυσό ραβδί απ' την Αφροδίτη.
Νάμαι! στο βάθρο αυτό να εξιστορώ το βίο μου
σε πάπυρο γραμμένο

ΚΟΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΕΣ

Εννιά χιλιάδες χρόνια περπατάμε
σε τούτο το νησί.
Απ' τα βουνά της Αρκαδίας κατηφορίσαμε
στα ελληνιά ακρογιάλια, πήραμε πλοία κι αρμενίσαμε.
Νησιά, νησιά κι ακρόγιαλα άλλα
ώσπου στην Κύπρο αράξαμε στην Αχαιών Ακτή.
Με φιλικές χειρονομίες δεθήκαμε με τους παλιούς κατοίκους
του νησιού
και με δεσμούς συγγενικούς και γίναμε ένα
ελληνική φυλή στο βάθος μ' έθιμα και γλώσσα ελληνική.
Τη Σαλαμίνα χτίσαμε, την Ουρανία,
τους Χύτρους, την Κερύνεια και τη Λάπηθο
κι άλλες πολλές ευτυχισμένες πολιτείες.

ΧΟΡΟΣ

Της Αρκαδίας αιώνιο πνεύμα
ας με οδηγεί παντοτινά.
Του Απόλλωνα ευλογία αιώνια
ας με ευλογεί μ' απλοχεριά.

Στα γράμματα, στις τέχνες πρώτο
ας με αναδείξει στους λαούς.
Ειρήνη νάχω και φιλία
και πάντοτε εύφορους καιρούς.

Της Αρκαδίας αιώνιο πνεύμα
ας με οδηγεί παντοτινά.
Του Απόλλωνα ευλογία αιώνια
ας μ' ευλογεί μ' απλοχεριά.

ΚΥΠΡΟΣ

Σ' αυτό το υπέροχο κορμί μου χύμηξαν
κατά καιρούς οι βάρβαροι απ' τα γύρω
ν' απομυζήσουν τάχατε τις ομορφιές και τις δυνάμεις μου
προπάντων την ελλήνισσα ψυχή μου.

ΚΟΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΕΣ

Ξένοι λαοί εχυμήσαν στο νησί μας Φοίνικες και Πέρσες κι άλλοι
με ονόματα παράξενα κι ως το λαιμό μας πάτησαν
δίχως να σκύψουν την ψυχή μας στην υποταγή.
Τον Έλληνα εαυτό μας διαφυλάξαμε στη σκέψη και στη γλώσσα.
Συχνά τινάξαμε τον τράχηλο.
Όσπου απ' τα βόρεια εμφανίστηκε ο ομόαιμος αδελφός μας
ο Μεγαλέξανδρος και του δανείσαμε τον στόλο μας
και μας ξεσκλάβωσε κι ας είχαμε κατοπινά με τους ομόαιμους
Πτολεμαίους φασαρίες.
Όμως η ξένη επιβουλή οι Ρωμαίοι μάς υπόταξαν
όπως και τ' άλλα μέρη της Ελλάδας
κι ας είχαμε σαν πνεύμα επιβληθεί μες στη συνείδησή τους.

ΧΟΡΟΣ

(άντρες)

Το ελληνικό μου πνεύμα πάντοτε
κρατώ ψηλά σε κάθε κίνησή μου.
Κι αν σκύβω κάποτε προσωρινά
την άλλη μέρα ορθώνω τη φωνή μου.

(γυναίκες)

Έχω το πνεύμα ελληνικό
γι' αυτό με τον καιρό το κάθε ξένο
το απορροφώ, και το διαλύω βαθιά μου
και πάντα ελλήνισσα απομένω.

ΚΥΠΡΟΣ

Αλλά και το Χριστό υποδέχτηκα
και την αγάπη του.
Κι έπλασα μέσα κι έξω μου τη Ρωμοσύνη
Ορθοδοξία κι Ελλάδα μια αγκαλιά.

ΚΟΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Τα παλληκάρια του Χριστού
Βαρνάβας, Παύλος και Ματθαίος
τα εδάφη μας οργώνουν.
Κερδίζει πια το νου μας ο Σταυρός
σαν σύμβολο εθνικό των τόσων μας παθών.
Μετά κερδίζει το νησί η Ανάσταση
που μας γεμίζει ελπίδα να πετύχουμε μια λεύτερη πατρίδα
κι εδώ στη γή.
Βυζαντινή αυτοκράτορες, δικέφαλοι αητοί, πορφύρες,
τάγματα αγίων στην κάθε λαγκαδιά μας,
μ' ένα καινούργιο νόημα πλημμυρίζουν την ψυχή μας.
Μα της θρησκείας του Χριστού προδότες, καταλύτες
ειρηνικών καιρών, με πρόσχημα θρησκευτικό
στη γη μας κατεβαίνουν ως ακρίδα κι ως λοιμός.
Μοναδική προσπάθειά τους ν' αλλάξουνε την πίστη μας,
τη γλώσσα, να φραγκέψουμε.
Ωσπου κατέφθασε σαν άλλη λαίλαπα κι ο Τούρκος,
καθάρισε το σκυλολόι της Δύσης
για να μας ρίξει σε βαρειά σκλαβιά:
ακτήμονες κι αγράμματοι και πάντα φοβισμένοι
μ' ένα σωρό αρπαγές των γυναικών και των παιδιών μας

κι ό,τι με κόπο η γη μας έδινε που τη δουλεύαμε
χωρίς αναπαμό.
Μας άλλαξαν την πίστη, ολόκληρα χωριά, μάς κρέμαζαν.
Κι όμως η Ρωμοσύνη εν φυλή συνότζιαρη του κόσμου
κατά που λέει ο ποιητής μας.

ΧΟΡΟΣ

«Η Ρωμοσύνη εφ φυλή συνότζιαρη του κόσμου!
Κανένας εν ευρέθηκεν για να την ι-ξιλείψει,
κανένας, γιατί σιέπει την που τα 'ψη ο Θεός μου.
Η Ρωμοσύνη εν να χαθεί όντας ο κόσμος λείψει!
Σφάξε μας ούλους τζι ας γενεί το γαίμαμ μας αυλάτζιν,
κάμε τογ κόσμομ ματζιελειόν τζιαι τους Ρωμιούς τραούλια,
αμμά 'ξαιρε πως ύλαντρον όντας κοπέι καβάτζιν,
τριγύρω του πετάσσουνται τρακόσια παραπούλια.
Το 'νιν αντάν να τρώ' τηγ γην, τρώει τηγ γηθ θαρκέται,
μα πάντα τζιείνον τρώεται τζιαι τζιείνον καταλυέται.*

* Βασίλης Μιχαηλίδης

ΚΥΠΡΟΣ

Μια μέρα με αγοράζει ο Άγγλος.
Από την τούρκικη σκλαβιά στην άλλη πέφτω
χωρίς μια ελπίδα κι ας τον τραγουδούσα μέρα-νύκτα
τον πόθο μου για λευτεριά.

ΚΟΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΕΣ

Όμως μιά μέρα οι Άγγλοι νοίκιασαν τον τόπο μας
τόσα λεφτά τον κάθε χρόνο στο ταμείο της Τουρκίας.
Τους φόρους πήρανε και τη δεκάτη να ποσώσουν τούτο το ποσόν,

πατώντας μας και τούτοι στο λαιμό με ευγενικές χειρονομίες.
Σχέδια καταστρώνανε με τρόπους έξυπνους
να μας αλλάξουνε το φρόνημα.
Δεν σύμφερε ο ελληνικός παλμός μας να εποπτεύει
την κάθε μέρα μας και το σχολείο να ετοιμάζει
νιάτα με χρώμα ελληνικό.
Μια μέρα ξεσηκώθηκε ο λαός. Τον έπνιγε η φορολογία
κι η περιφρόνηση στο δίκαιο αίτημά μας.
Και βρήκε τότε ο δυνάστης μια ευκαιρία να επιβάλει
μια δέσμη απαγορεύσεις.
Η γαλανόλευκη να φυλαχτεί μες στα σεντούκια.
Το «Σε γνωρίζω από την κόψη» νά σβηστεί απο τη λαλιά μας.
Ό,τι μιλά για την Ελλάδα θάναι μαρτυρία για φυλακή.
Μα εμείς κρυφά τους ψιθυρίζαμε τον ύμνο
που ένας Περδίας συνέταξε σε περασμένα χρόνια,
κείνο που τραγουδάγαμε στον Κυβερνείου το δάσος
Οκτώβρη μήνα του Τριανταένα.

ΧΟΡΟΣ

Η Κύπρος μας που στέναζε τόσους αιώνες σκλάβοι
Κι αιμάτων τα χέρια της τόσα δεσμά βαρειά
Απ' την ψυχή της έχυσε την όμορφή της λάβα
Κι άνοιξε δρόμο φωτεινό να δει την Λευτεριά!

Σε κάθε πόλιν και χωριόν η λάβα της ξαπλώνει
Σκλαβιάς να λυώσουν σίδερα και να ξεσκλαβωθεί
Και στους ανέμους που φυσούν η φλόγα της φουντώνει
Και φλέγεται στις Μάνας της τους κόρφους να ριφθεί!

Ας έλθουν όσοι λέγανε την Κύπρο μας Τσιγκάνα
Και την πλαστογραφούσανε χωρίς καμμιά ντροπή,
Να δουν κι αυτοί πως καίεται για την γλυκειά της Μάνα
Κι η γλώσσα τους να ρουφηχθεί πριν σύριζα κοπεί!*

* Ιωάννης Περδίας

ΚΥΠΡΟΣ

Ωσπου μια μέρα ξύπνησε ασυγκράτητα
της λευτεριάς ο πόθος, φλόγα ολάκαιρη.
Και ξεσηκώθηκε ο λαός χτυπήθηκε με το δυνάστη
να βρει τη λεύτερη πορεία του μες στους λαούς.
Τους ευλογώ.

ΚΟΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΕΣ

Στις 15 του Γενάρη του 50 κίνησε ο λαός παντού στις εκκλησιές
και σταθερά υπέγραφε της Ένωσης το ανυποχώρητο αίτημα.
Ηχούνε οι καμπάνες στον αγέρα, ηχούν και στην καρδιά μας.
Υπογραφές, υπογραφές καθρέφτης πεντακάθαρος της μέσα μας
λαχτάρας.

Ποιός να δειλιάσει, ποιός να φοβηθεί και ποιός ν' αντιμιλήσει;
Γειά σου, παππού με τ' άσπρο σου μαλλί και γειά σου κόρη
με τις ξανθές πλεξούδες σου και γειά σ' εσέ λεβέντη,
γειά σου μητέρα κι αδερφή και γειά σου γιέ μου, πρωτογιέ μου
κι αγγόني μου που φέρεις τ' όνομά μου.

Άλλο από Ελλάδα δεν κοιτούν στο καταγάλανο ουρανό
και στης ψυχής τα βάθη.

Ύστερα μπήκαμε στην πράξη.

Δεν με δειλιάζει το ΟΧΙ των μεγάλων.

Μέσα μου καίει χωρίς αναπαμό η Ελλάδα.

Τέτοια φωνάζει ο Κυπριώτης, όποιας τάξης κι όποιας θέσης.

Κι ο ρασοφόρος γιος της Παναγιάς

υψώνει τη φωνή.

Κι ο στρατηγός με σχέδιο αντάρτικο οδηγεί τον εθνικό ξεσηκωμό
από σπηλιά και κορυφή κι από κρησφύγετο.

Κι αρχίζουν οι θυσίες κι οι φυλακίσεις κι οι εξορίες

κι οι εμπρησμοί, το κλείσιμο καταστημάτων κι οι κατακρημνίσεις
των σπιτιών,

οι βραδινοί περιορισμοί και των σχολείων το σφράγισμα.

Όμως εμείς παρόντες όλοι στη φωνή πατρίδας

για λευτεριά κι Ελλάδα.

Ο Μάτσης, ο Αυξεντίου, ο Καραολής.

Γεια και χαρά σας, λεβεντιά, καημένη λεβεντιά.

ΧΟΡΟΣ

Πρώτη τ' Απρίλη, αντρειά μας μέρα,
κορφή της λεβεντιάς,
άνοιξη νέας ζωής, μητέρα
κι αυγή μιας λευτεριάς.

Έχουν οι μέρες οι εθνικές μας
μια ξέχωρη αρετή,
μάχεις εσύ μες στις καρδιές μας
γωνιά ξεχωριστή.

Ξύπνημα για όλους το Εικοσιένα
και το Σαράντα φως.
Κι έχεις εσύ στεφανωμένα
τα δυο σαν ουρανός.

ΚΥΠΡΟΣ

Είμαι πια λεύτερη από τη σκλαβιά.
Όμως δεν στάθηκα και ισόπεδη με τ' άλλα μέρη
της ακατάλυτης Ελλάδας.

ΚΟΣΜΟΣ - ΠΟΛΙΤΕΣ

Όσπου μια μέρα νοιώσαμε μια λευτεριά μονάχα στ' όνομα
κι ας είχαμε την ψεύτικη της γεύση.
Ανύποπτοι ριχτήκαμε στα πλάτη μ' άλλο πνεύμα
χωρίς θωράκιση, χωρίς να δώσουμε στο μέλλον νόημα.
Και να! πετιέται από τα σπλάχνα μας χλωμή η διχόνοια
ανάμεσα πατέρα και παιδιού.
Ξεχάσαμε παλιούς δεσμούς, ξεχάσαμεν ιδέες.
Όσπου στερνά ο εμφύλιος αδίσταχτος προβάλλει
μ' ένα μαχαίρι κόβοντας ξανθά κεφάλια
κι ανοίγοντας τις πόρτες για να μπουύνε οι καλοθελητές
να μας ρημάξουν.

Και βρήκε ο Τούρκος ανοιχτά παράθυρα, και πόρτες
και μπήκε τάχα ειρηνευτής να σώσει τους ομόφυλούς του.
Και πάτησε χωριά και πολιτείες και ρήμαξε εκκλησίες
και μοναστήρια ρήμαξε.
Λαός δικός μας χάθηκε στις εξορίες, στις φυλακές.
Χιλιάδες πήρανε της προσφυγιάς το δρόμο κουβαλώντας
παιδιά και παραδόσεις και εικονίσματα
και των χαμένων γιών τους τον καημό.
Και ξένοι τρέξαν να μας σιωπήσουν ρίχνοντας
λεφτά, ψηφίζοντας υπέρ μας,
εκφράζοντας ευχές σε πλαίσια σταθερά.
Μα εγώ τον πόνο μου κρατώ και μελετώ νυχτοήμερα
με ποιές κινήσεις θ' αποκτήσω τον παλιό μου χώρο.
Κι αν γράφω γράμματα σε ξένους καταγγέλλοντας
το ξένο πάτημα
κι αν πάντα εκλιπαρώ τους ξένους για ένα χέρι φιλικό
να βρω τους τόσους μου χαμένους,
όλο ετοιμάζω την ψυχή και μελετώ νυχτοήμερα
μα ποιές κινήσεις θ' αποκτήσω τον παλιό μου χώρο.

ΧΟΡΟΣ

Εμπρός των Κυπρίων
γενναία παιδιά! να ελευθερώσετε πατρίδα,
τέκνα, γυναίκες και των πατρικών θεών σας
να ελευτερώστε τα ιερά και των προγόνων
τους τάφους τώρα για όλα 'ναι να πολεμάτε*.

* Μετ. Ι. Γρυπάρης

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗ ΜΑΝΑ

*Γιορτή της Μάνας στο Παλαιχώρι 5 Μαΐου 1991
από το τμήμα Εργαζομένων Γυναικών
ΣΕΚ στο οίκημα ΑΠΟΠ Παλαιχωρίου.
Εδίδαξε Ευτύχιος Πουλλαϊδης.*

A

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗ ΜΑΝΑ (ΧΟΡΙΚΟ)

Αρχάγγελος η μάνα διαιωνίζει τη ζωή,
της δίνει νόημα και την ευαγγελίζει,
Προσφέρει το κορμί της για την ύφανση του νέου βλαστού
μήνες εννιά με πόνους, με λαχτάρες και κινδύνους,
χωρίς παράπονο μα μ' ένα πάθος ανυψωτικό και χαιρετίζει τον
Θεό

που την αξίωσε να συλλάβει.

Περνά απ τον τοκετό, το μέγα γεγονός, ανοίγοντας παράθυρα
για το καινούργιο σώμα, το νεογνό, σωστό Χριστό, που φέρνει
μήνυματα καινούργιας εποχής, κι υψώνει κάθε σπίτι
στο κεφαλόσκαλο της ευτυχίας.

Με το δικό της γάλα, που ετοιμάζει στους μαστούς από το αίμα
της ζωής της,
θρέφει το βρέφος και το μεγαλώνει στο άγιο βήμα της
αγκάλης της.

Στέκει φρουρός κι οδηγητής για το ταξίδι της ζωής διδάσκοντας
το αγγελικό παιδί

της κάθε μέρας τις λαχτάρες και τα σχήματα
με λόγο περισσό και της ζωής της το παράδειγμα
να βλέπει στον καθρέφτη το σωστό και χρήσιμο
το φως της αρετής σαν ήλιο θερινό με κόκκινο τον κύκλο
αγιοσύνης

και το κακό σαν πρόσωπο γεμάτο κίτρινο χρωματισμό της
μαργαρίτας.

Αργότερα στις δύσκολες γωνίες της ζωής επιτηρεί με χτυποκάρδι
κι αγρύπνιες, με πικρό ψωμί και προσευχές,
χωρίς την παρουσία της, τον βλαστό της ώριμο να εργάζεται το
μόχθο.

Ως τα βαθιά γεράματα, που κατεβαίνουν δίχως έλεος,
την έγνοια της δεν παύει για ό,τι δώρισε στο βίο
και πάντοτε εύχεται στα φύτρα της, στα φύτρα ακόμα των δικών
τους φύτρων.

B

Στην αγγελόκτιστη εκκλησιά σου, ώ Παναγία Αγγελόκτιστη,
με τα ψηφιδωτά σου,
ο Αράπης κι αν σε τόξεψε κι έσταξε το αίμα ποταμός
από τα γόνατά σου,

Την εύκαρπη τη μήτρα σου ανυμνούνε Αρχάγγελοι,
αχεροποίητη εικόνα.
Κι ώ Παναγία των Ασταθιών, Σαρακηνοί κι αν τρύπησαν
στο συντριμμένο αγώνα

Τα μάτια σου, του ελέους πηγή, των Σεραφείμ στεφάνωμα
στην κόμη σου ανατέλλει.
Κι ώ Σαΐτιώτισσα κυρά, τον δράκο κατανίκησες
στα πύρινά σου βέλη.

Γαλόκτιστή μου Παναγιά, κτισμένη με τα γάλατα,
και μες στο δρυ κλεισμένη,
αθώρητη κι απείρακτη απ' τα βλέμματα τ' αλλόθρησκου,
αγγελοφυλαγμένη,

Θεόνυμφη Θεοσκέπαστη - της Ομορφιάς κυρά,
διάδημα του κάλλους,
κι αν Παναγιά Αφροδίτισσα κι αν της Αγάπης Παναγιά,
φως σωστικό στους σάλους.

Κι αν Θρηνωδούσα, σκήνωμα της συμπόνιας ευρύχωρο,
του οίκου χρυσή λυχνία.
Στο Κάστρο Λιμενιώτισσα, των ναυτικών διάσωσα
στην τρικυμία.

Νεροφορούσα αρχόντισσα, που των επτά ουρανών
ανοίγεις την κερήθρα
να τρέξει τ' άφθονο νερό, κι Απογυριστική
στου πειρασμού τα ρείθρα.

Χρυσορογιάτισσα κυρά, Γαλακτική μου αφέντισσα
ή Χρυσογαλακτούσα,
τους ποταμούς του γάλατος ανθίζεις μέσα στους μαστούς,
Χρυσελεύσα.

Φωτολαμπούσα, που ευτυχείς μάτια τυφλά στο φως,
φως πορφυρό κλημάτου,
αχτίδα του ήλιου που βοηθά στη γέννα, ώ Παναγιά
παρθένα του Γεννάτου.

Στο μαύρο πύρωμα χρυσό βοτάνι, Σφαλαγγιώτισσα,
τ' Άρακα Παναγία,
που σταματάς την πύρεξη κι εσύ της Αμασγού
των κοπαδιών γιατρέια.

Χρυσαιματούσα, που σφαλάς της φλέβας τους κρουνούς
κι η χάντρα δεν ροδίζει
απ' της γυναίκας την πηγή, κι ώ Θεοτόκε του Καρμιού,
το δέρμα που γεμίζει

Σπειριά, γεμάτα το έμπυος και πονηρές σκισμές
χρυσογητεύεις,
και των ματιών την πόνηση, φωτίστρα μου Διορίτισσα,
μ' αγιάσματα γιατρεύεις.

Παντάνασσα, Αψιθιώτισσα και Χρυσοκουλουριώτισσα
και Θελετροφυλάκτρα,
Κυπαρισσιώτισσα, Ιαματική κι εσύ Χρυσοπαντάνασσα
Κυκλώτισσα φυλάκτρα.

Τι κι αν αχεροποίητη, κι αν του Κορνάρου αμάραντος
βλαστός θεϊκού κλημάτου,
κι αν πολυθρύλητη έμπνευση τ' Απόστολου Λουκά,
κι αν άγνωστου ονομάτου,

ΧΟΡΟΣ

Είσαι καλοίσκιωτη αδερφή, μάνα πνευματική,
κερήθρα θυγατέρα,
πρεσβεία για τον Παράδεισο στην σκλαβωμένη γη
κι αυγή στη μέρα

Που λέγει για εύφορους καιρούς και για λειβάδια μέλισσες
μύρο νοερό γιομάτα,
και στέφανα αχειρόπλοκα και προστασίες πανύμνητες,
ω νύφη Αγγελομάτα.

Γ

ΜΑΝΑ ΑΓΩΝΙΣΤΡΙΑ

Η μάνα η αγωνίστρια με το ψηλό της μέτωπο
καιρούς ελεύθερους επιθυμεί,
και λέει σε τούτους τους καιρούς ν' απλώσουν τα παιδιά της
τις προσφορές τους στη ζωή.

Σαν αίμα αστράφτουνε τα μάτια της
τα στήθη της γεμίζουν άνεμοι προφήτες,
χύνεται ο λόγος της σαν αστραπή για να στηρίξει σε γερά δοκάρια
της λευτεριάς το θαύμα,
αρπάζει ακόμα το σπαθί και γίνεται ύμνος εθνικός στα σύνορα,
τρέχει στο μέτωπο με θαρραλέο τραγούδι δίνοντας υπόσχεση
για νίκη.

Κι αν πέσει στον αγώνα υψώνει καλλιμάραρο μνημείο για να
φωτίζει αυτούς που θάρθουν,
βροντοφωνάζοντας πως αν γεννά άλλο τόσο μάχεται
στο πλάϊ των σπλάχνων της λεβέντισσα Ελληνίδα
να συντηρήσει τη ζωή, να δίνει αυτό που λένε θαύμα
κι όχι να σκύβει το κεφάλι.

Δ

Η ΜΑΝΑ ΤΟΥ ΗΡΩΑ

Ύμνος στη μάνα του ήρωα, μάνα του καθενός μας,
υπέρμαχη μητέρα, χαίρε και πάλιν χαίρε.
Χαίρε που καρτεράς τον ήχο επιστροφής του αγωνιστή
και πνίγεσαι σε ωκεανούς συλλογισμών πικρών..
Χαίρε και πάλιν χαίρε η ιδεοκράτισσα Ελληνίδα,
Χαίρε και πάλιν χαίρε των άναστεναγμών βασίλισσα
Χαίρε και πάλιν χαίρε της υπομονής ανθέ
που μεσοχείμωνα μοσκομυρίζεις.
Μαύρα ξενύχτια βασανίζουν τη ζωή σου και σου πνίγουν τον
λαιμό
κι αν κοιμηθείς σε πνίγουνε οι βραχνάδες

και παραστέκω στα παιδιά με την ψυχή και το κορμί μου.
Εγώ κρατώ θερμή φωλιά το σπίτι κι είμαι το σκοινί
που δένει σ' ένα κόμπο όλα μου τα φύτρα.

ΧΟΡΟΣ

Ω! Μάνα Κύπρος, ανδρών ηρώων
κι ωραίων γεννήτρα,
η μήτρα σου κι αν είναι μήτρα μυριάδων
τη γέννα δεν πάνεις. Γάλα κρατάεις
περίσσιο στο στήθος. Δόξα σου η γέννα
ηρώων και ωραίων.

ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ
«ΘΕΟΠΡΕΣΣ» ΛΤΔ.
ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΤΗΛ. 444940 - 448883

